

Інформаційні та інноваційні технології в забезпеченні й організації освітнього процесу: тези доповідей і наукових повідомлень учасників ІХ конференції школи педагогічної майстерності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. – Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2015. – 102 с.

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2015

ЮРИДИЧНА ОСВІТА ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПРАВОСВІДОМОСТІ ЮРИСТА

Наша країна сьогодні намагається жити згідно з принципом верховенства права. У 2006 р. цей принцип було закріплено Основним Законом держави – Конституцією. Втілення його в життя ставить нові вимоги до професіоналізму для майбутніх правників-практиків.

Юридична освіта завжди була і є фундаментом формування правосвідомості майже кожного юриста. Переживши у своїй історії радянські часи, українська юридична освіта по-різному тлумачила та розуміла цю одну з головних здатностей юриста. Перехід до нового бачення ролі права, оновлення (а фактично розширення) поняття “право” примушує по-іншому оцінити і правосвідомість, і процес її формування.

Сучасна правова наука під правосвідомістю юриста розуміє оформлену систему юридичних положень, істин, які розкривають зміст та значення права як способу реалізації свободи людини. Уже з цього визначення можна побачити, що поняття “правосвідомість” включає до свого змісту деякі поняття, які не охоплюються галузевими правовими науками. Зважаючи на це, додамо наступне: формування майбутнього юриста відбувається не тільки завдяки спеціальним правовим наукам. Навчальним планом передбачені деякі гуманітарні науки загального циклу (філософія, політологія, соціологія та інші). Однак слід з'ясувати, чи повною мірою використовується потенціал цих наук? Це питання стає більш важливим з огляду на те, що сьогодні головне завдання – підготувати юриста, який здатен не тільки застосувати закон, а й оцінити його, осмислити рівень справедливості його положень.

Якщо проаналізувати структуру сучасної юридичної освіти в Україні, побачимо ухил до галузевих правових наук, які вибудовані у власну систему: теорія держави та права (як фундамент) – основні правові дисципліни (конституційне, цивільне, кримінальне право тощо) – профілюючі правові дисцип-

ліни (фінансове, податкове право і т.д.) – спецкурси. Вивчаючи їх, майбутній юрист набуває навичок користуватися існуючими юридичними нормами, кваліфікувати поведінку людини відповідно до них. Проте вони не дозволяють вийти за межі норми і провести її оцінку на відповідність існуючим правовим цінностям, сучасним обставинам.

Наукам гуманітарного циклу (у тому числі й тим, які знаходяться на стику декількох наук), тобто філософії, політології, соціології, економічній теорії та ін., навіть у сумарному підрахунку відведено більш скромне місце. Невеликий обсяг годин, передбачений для їх викладання, не дозволяє створити гармонічну систему гуманітарного виховання на базі цих наук. Їх намагаються поділити на обов'язкові та додаткові, які студент матиме змогу обирати на свій розсуд. І це при тому, що саме вони безпосередньо формують ті знання, уявлення та навички, які впливають на світогляд та правосвідомість майбутнього спеціаліста. І який же ми отримуємо результат?

Проголосивши превалювання поваги до загальнолюдських правових цінностей, юридична освіта фактично не дає сучасному студенту можливості їх всеосяжного осмислення, зупиняючись лише на рівні загальних, нерозгорнутих положень. Студент не отримує відповіді на питання стосовно того, що таке справедливість, рівність, права людини і, як наслідок, не може жити і діяти за правом, живучи тільки за законом. Вміючи застосувати закон, юрист не може знайти відповіді на питання, чи правильно (справедливо) він вчиняє. А це важливо, тому що велика кількість нормативних актів повністю або частково не відповідає навіть Конституції України (її можна прийняти за взірець впровадження права в законодавство нашої країни).

Підсумовуючи, зазначимо, що існує ймовірність формування негативних проявів правосвідомості професійного юриста. Повністю побудована під впливом позитивного права, правосвідомість та її носій втрачають мобільність у правозастосуванні. Юрист стає не здатним правильно реагувати на факти реальної дійсності. А якщо вже професіонал втрачає такі можливості, то що можна сказати про пересічного громадянина,

який отримує правову інформацію або із загальних джерел, або від того ж юриста. Як наслідок, можна прогнозувати ланцюгову реакцію. Який вихід з цієї ситуації?

Розширення переліку загальних гуманітарно-правових наук (філософія права, соціологія права тощо) допоможе наповнити формальні знання студента знанням про належне право. Вивчення гуманітарних наук має відбуватися за системою, на кшталт галузевих правових, щоб ці дві системи паралельно формували правосвідомість правника. На наш погляд, такий підхід дозволить змістовно наповнити навчальний багаж студента. Це стає тим більш важливим ще й тому, що ці науки набувають нових можливостей у кредитно-трансферній системі освіти. Через філософію, філософію права, політологію, соціологію тощо студент має змогу більш плавно зануритися в систему європейської освіти.

Студент юридичного навчального закладу, юрист-практик, правосвідомість якого сформована на повазі до права, прав людини, на раціональному підході до правозастосування і на бажанні жити справедливо, не тільки не буде порушувати закон, а й, навпаки, своїм прикладом буде показувати його важливість і необхідність у житті людини.

О. В. Ус, канд. юрид. наук, доц.

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА (ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА)

Заняття з навчальної дисципліни “Кримінальне право України: Загальна частина” поділяються на два види: практичні та семінарські. Слід зазначити, що якщо лекція читається на факультеті чи відповідному його потоці, який містить від 4 до 7 груп, то практичні й семінарські заняття проводяться в конкретній групі, кількість якої становить від 20 до 30 студентів. Це зумовлено тим, що основним завданням практичних і семінарських занять є: перевірка знань студентів, які вони отримали під час прослуховування лекції та самостійної роботи; привертання